

VUODEN 2024 TALOUSARVION TEKNINEN VALMISTELUOHJE

1. YLEISTÄ

1.1. Talousarvion ja taloussuunnitelman lainsäädännölliset perusteet

Kuntalain 110 §:n mukaan kunnanvaltuuston on vuoden loppuun mennessä hyväksyttävä kunnalle seuraavaksi kalenterivuodeksi talousarvio ottaen huomioon kuntakonsernin talouden vastuut ja velvoitteet. Talousarvion hyväksymisen yhteydessä valtuuston on hyväksyttävä myös kolmea tai useampaa vuotta koskeva taloussuunnitelma.

Talousarvio ja -suunnitelma on laadittava siten, että ne toteuttavat kuntastrategiaa ja edellytykset kunnan tehtävien hoitamiseen turvataan. Talousarviossa ja -suunnitelmassa hyväksytään kunnan **toiminnalliset** ja **taloudelliset** tavoitteet. Taloussuunnitelman on oltava tasapainossa tai ylijäämäinen. Talousarvioon otetaan tehtävien ja toiminnan tavoitteiden edellyttämät määrärahat ja tuloarviot sekä osoitetaan, miten rahoitustarve katetaan.

Taloussuunnitelman **on oltava tasapainossa tai ylijäämäinen**. Tasapainossa voidaan ottaa huomioon talousarvion laadintavuoden taseeseen kertyväksi arvioitu ylijäämä. Taseeseen kertynyt alijäämä tulee kattaa enintään neljän vuoden kuluessa tilinpäätöksen vahvistamista seuraavan vuoden alusta lukien.

Kunnan toiminnassa ja taloudenhoidossa on noudatettava talousarviota.

1.2. Talousarvion laadintaan vaikuttavat kaupungin yleiset tavoitteet

Kuluvan valtuustokauden alussa on päivitetty valtuustostrategia, joka hyväksyttiin valtuustossa marraskuussa 2021. Sen mukaan kaupungin visio on Innostava Orivesi. Palvelulupauksemme mukaan Orivesi uudistuu ja toimii kestävästi.

Kaupunkistrategian tavoitteiden kokonaisuudet ovat:

1. *Vahvistamme elinvoimaamme*

- Orivesi on rohkeasti kehittyvä, investointeja houkutteleva ja tulevaisuutta ennakoiva kaupunki,
- Kaupungin joustava maankäyttö ja ketterät elinkeinopalvelut tuovat virtaa koko Orivedelle.

2. Edistämme asukkaiden hyvinvointia

- Turvaamme lasten ja nuorten hyvän kasvun ja oppimismahdollisuudet,
- Asukkaat ovat aktiivisia ja hyvinvoivia,
- Vilkas ja osallistuva yhteisö tekee Oriveden.

3. Johdamme innovatiivisesti ja kestävästi

- Henkilöstön osaaminen ja hyvinvointi ovat johtamisen keskiössä,
- Uudistamme johtamista ja toimimme suunnitelmallisesti ja taloudellisesti.

Kaupunkistrategian lisäksi kaupungin toimintaa ohjaavat ja tukevat erilaiset ohjelmat ja suunnitelmat, mm. elinvoimaohjelma, hyvinvointisuunnitelma, osallisuussuunnitelma, työhyvinvoinnin kehittämisohjelma, hiilineutraali -tiekartta, Tampereen kaupunkiseudun strategia sekä Business Tampereen elinkeinostrategia.

Kaupunkistrategian toteutumista seurataan myös osana taloussuunnitelmaa ja seurannan mittarit on kuvattu strategiassa. Näitä ovat mm. tonttikysyntä, NPS indeksi, työttömyys- ja pitkäaikaistyöttömyysaste, konsernivelka sekä sairauspoissaolot.

Oriveden kaupungin taseessa on vuoden 2022 tilinpäätöksessä kertynyttä ylijäämää 7,2 milj. euroa. Edelleen taloussuunnitelman tasapainon säilymiseksi ja toimintaedellytysten varmistamiseksi on huomioitava, että

- **palvelujen tasoa ei tule lisätä** ilman lain velvoitetta,
- **uusia vakansseja ei perusteta**, mahdolliset esitykset käsitellään tapauskohtaisesti.

Vuoden 2025 alusta toteutuvaa TE-palvelu-uudistusta ei vielä huomioida talousarviossa, koska asiaa koskevat sopimukset, rahoitus, toimipisteverkko ja henkilöstön siirrot ym. ovat vielä kesken eikä näin ollen uudistuksen talousarviovaikutuksia pystytä arvioimaan.

Taloussuunnitelmassa tulee huomioida aktiivinen osallistuminen mm. Tampereen kaupunkiseudun kuntayhteistyöhön sekä tämän yhteistyön hyödyntäminen ja siitä aiheutuvat velvoitteet.

1.3. Talousarvion ja -suunnitelman rakenne

Talousarvioon otetaan toiminnallisten tavoitteiden edellyttämät määrärahat ja tuloarviot sekä siinä osoitetaan, miten rahoitustarve katetaan. Määräraha ja tuloarvio voidaan ottaa brutto- tai nettomääräisenä. Talousarviossa on **käyttötalous-** ja **tuloslaskelmaosa** sekä **investointi-** ja **rahoitusosa**. Määrärahat ja tuloarviot ovat bruttomäärisiä, ellei kaupunginvaltuusto erikseen päätä nettomääräisestä sitovuudesta.

Palvelukeskusten valmistelun perusteella muodostuu **käyttötalous- ja investointiosa**, jotka on laadittava taloushallinnon järjestelmään **kustannuspaikoille tileittäin**. Hallinto- ja talouspalvelukeskus valmistelee tuloslaskelma- ja rahoitusosan, joihin tarvittavat tiedot johdetaan käyttötalous- ja investointiosista.

Talousarvion käyttötalous- ja investointiosien määrärahat ovat valtuustoon nähden **sitovia lautakunnittain**.

Käyttötalousosa

Talousarviossa ja -suunnitelmassa kaupunginvaltuusto asettaa lautakunnille tulosalueittain toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet sekä osoittaa tavoitteiden saavuttamiseen käytettävissä olevat määrärahat lautakunnittain. Määrärahan tai tuloarvion yhteydessä voi olla yksi tai useampia tavoitteita, joita on kaupungin toiminnassa ja taloudessa noudatettava. Tavoitteet voivat olla joko sitovia tai ei-sitovia. Muutokset sitoviin tavoitteisiin on hyväksyttävä kaupunginvaltuustossa. Osavuosikatsauksessa sekä tilinpäätöksessä tulee tulosalueittain selvittää asetettujen tavoitteiden toteutuminen.

Talousarviotavoitteiden asettamiseen ja niiden mitattavuuteen tulee kiinnittää erityistä huomiota. Tavoitteiden tulee olla laadittuna siten, että ne **pohjautuvat valtuuston hyväksymään kaupunkistrategiaan**. Strategian pohjalta lautakuntien tulee laatia kullekin tulosalueelle **toimintansa kannalta 1-3 keskeistä talousarviotavoitetta**, jotka ovat valtuustoon nähden **sitovia**.

Hyvä tavoite on merkittävä toiminnan ohjaamisen kannalta, **mitattava ja keskeinen**, johtaa oikeaan strategiseen suuntaan, ymmärrettävä, riittävän yksinkertainen, ristiriitaton ja sillä on yhteys resursseihin, siihen pystytään vaikuttamaan, realistinen ja hyväksyttävä. Tavoitteiden yhteyteen tulee kirjata sen **vertailutieto** esim. edellisestä vuodesta ja/tai valtakunnallinen/alueellinen viitetieto.

Lakiin, asetuksiin ja normeihin perustuvien velvoitteiden täyttäminen ei koskaan voi olla tavoitteena, koska ne tulee joka tapauksessa toteuttaa! Tarkastuslautakunnan tehtävänä on arvioida, miten talousarviossa asetetut toiminnalliset tavoitteet ovat toteutuneet, siksi mitattavuuteen/seurattavuuteen on kiinnitettävä huomiota.

Oriveden kaupunkikonsernin osana tytäryhtiöiden tulee laatia määrärahaesitysten lisäksi talousarvioissaan toiminnalliset konsernitavoitteet, joiden toteutumista seurataan.

Investointiosa

Investointiosa sisältää investointisuunnitelmat talousarviovuodelle ja suunnitelmavuosille. Usean vuoden aikana toteutettava hanke jaetaan toteuttamisaikataulunsa mukaisesti eri vuosille. Investointiosassa valtuusto hyväksyy määrärahat ja tuloarviot hankkeille tai hankeryhmille. Investointiosaan arvioidaan talousarviovuonna tarvittava määräraha.

Investointiosaan otettavan hankkeen euromääräinen raja on **10.000 euroa**. Tätä pienemmät hankkeet ovat käyttötalousosassa huomioitavia. Tuloarviona talousarviossa esitetään arvioidut rahoitusosuudet investointimeno.

2. TALOUSARVION JA –SUUNNITELMAN SISÄLTÖ

Talousarviotekstit laaditaan yhtenevän käytännön mukaisesti tulosalueittain pohjille, jotka löytyvät osoitteesta: O:\hallintopalvelut\talousarviot\2023\...

2.1 Toiminnan vastuhenkilö

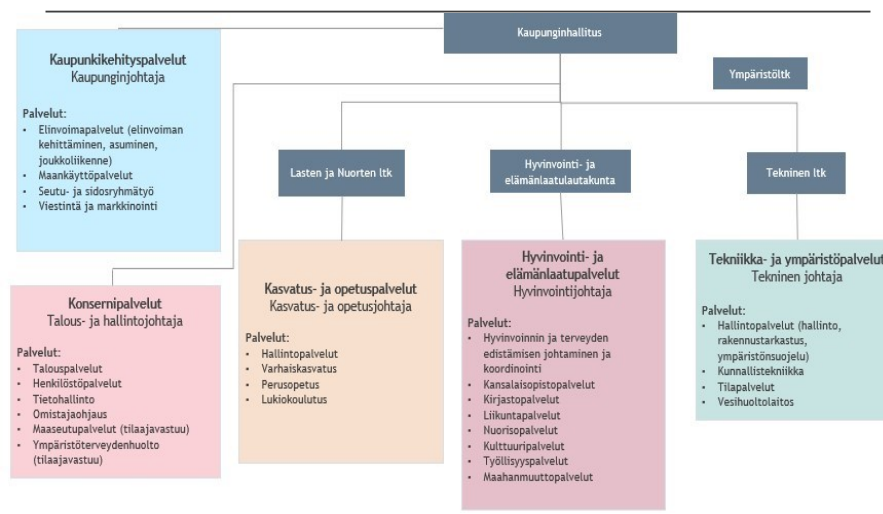
Jokaisen palvelukeskuksen/tulosalueen tekstiosan alkuun kirjoitetaan tilivelvollisen viranhaltijan virkanimike ja nimi.

2.2 Käyttötalous

Taloushallinnon talousarviosovellukseen on siirretty kustannuspaikoittain edellisen vuoden talousarviossa hyväksytyt luvut. Palvelukeskusten tulee tallentaa itse tiedot taloushallinnon järjestelmään heille annetuilla budjettitunnuksillaan. Talousarviotiedot annetaan **pyöristettyinä alaspäin lähimpään 10 euroon**.

Käyttötaloudessa käytettävä **osasto- ja kustannuspaikkakartta** on **A10**. Kyseinen kartta on laadittu vuoden 2024 alusta uudistuvan organisaation mukaiseksi.

ORIVEDEN KAUPUNGIN ORGANISAATIO 1.1.2024 ALKAEN

2.2.1 Vuokrat/vastikkeet sekä tilojen vuokraaminen

Tilapalvelun sisäiset vuokrat

Tilapalvelut tulee ilmoittaa palvelukeskuksille vuoden 2023 sisäiset veloitukset ateria-, siivous- ja kiinteistöhoitopalveluille ennen talousarvion laadintaa, **viimeistään 10.8.2023 mennessä**. Ilmoitettua vuokratasoa voidaan soveltaa myös suunnitelma- vuosiin 2025-2026.

Tilapalvelun ilmoittamat **sisäiset menot** (ja tilapalvelun osalta tulot) tulee palvelukeskusten kirjata sisäisinä määrärahoina talousarvioon. Tilapalvelun muilta palvelukeskuksilta perimien sisäisten ylläpito- ja pääomavuokrien taso tulee vastata enintään kiinteistöstä aiheutuvia kustannuksia, ellei kiinteistöön kohdistu sellaisia peruskorjauksia, jotka nostavat kiinteistöstä kirjattavien poistojen määrää. Korotuksista tulee erikseen neuvotella kiinteistöä käyttävän palvelukeskuksen kanssa.

Tilojen vuokraaminen

Palvelukeskukset voivat vuokrata toimitiloja kaupungin organisaation **ulkopuolelta vain**, mikäli vuokrauksesta on **etukäteen** käyty neuvottelut tilapalvelun ja talousjohdon kanssa, ja että vuokraukseen on määrärahavaraus talousarviossa.

2.2.2 Palkat

Kunnalliset virka- ja työehtosopimusten palkankorotukset vuodelta 2023 tulevat voimaan 1.6.2023. Vuoden 2024 talousarvioon tulee varata palkankorotuksiin **2,5 %** nousu vuoden 2023 kesäkuun korotettuun palkkatasoon verrattuna. Taloussuunnitelmavuosille varataan 2,0 % kummallekin vuodelle. Henkilöstöasiantuntija toimittaa palvelukeskuksiin palkkaliitteen henkilöstön kyseisellä korotuksella lasketuista palkoista.

2.2.3 Henkilösivukulut

Henkilösivukulut kirjataan taloushallinnon järjestelmään, kun ne ovat ennakkotietoina saatavissa. Henkilösivukulut lasketaan talousarvioon erillispyynnöstä kirjanpidossa.

2.2.4 Muut menot

Muihin menoihin **ei saa tehdä korotuksia**, ellei menonlisäystä ole erikseen tapauskohtaisesti hyväksytty.

2.2.5 Toimistohenkilöstön sisäiset veloitukset

Hallinto- ja talouspalvelukeskus toimittaa muille palvelukeskuksille viimeistään **10.8.2022 mennessä** toimistohenkilöstön sisäisten veloitusten määrät.

2.2.6 Poistot

Poistot siirretään talouspalveluissa käyttöomaisuuskirjanpidosta talousarvioon, joten **niitä ei käsitellä palvelukeskuksissa**.

Vuoden 2023 talousarvion pohjalta palkankorotukset ja tiedossa olevat nykyisen talousarvion muutostarpeet huomioiden vuoden 2024 karkea tuloslaskelman tilikauden tulos näyttää alijäämää noin 1,4 milj. euroa. Vuoden 2025 tuloslaskelman tulos on -1,8 milj. euroa ja vuoden 2026 ennuste -2,7 milj. euroa.

Kaupunginjohtaja ja talous- ja hallintojohtaja voivat tämän talousarvion teknisen valmisteluohjeen lisäksi antaa muitakin asiaan liittyviä tarkennuksia talousarvion laadinnan aikana. Lautakuntien käyttötalousosan talousarvioehdotukset tulee olla kaupunginhallituksen käytettävissä **viimeistään 26.9.2023**.

Vuoden 2024 talousarvion investointiosa laaditaan vuosien 2023-2025 taloussuunnitelmassa vahvistetun investointisuunnitelman pohjalta. Välttämättömien uusien investointien yksilöidyt ja perustellut esitykset tulee toimittaa **31.8.2023 mennessä tekniselle johtajalle sekä talous- ja hallintojohtajalle.**

Orivedellä 26.6.2023

Juha Kuusisto
kaupunginjohtaja